

แนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
Guideline to Develop Local Village Broadcasting Towers in Bang Len District
Nakhon Pathom Province

อ.ณัชชา ศิริรัตนารุ ¹ พงษ์ศักดิ์ ต้นหยง² และ ดร.แสงแข บุญศิริ³

¹อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชานิติศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 1

E-mail – address: to_on888@hotmail.com 1

²อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 2

E-mail – address: ptanyong@yahoo.com 2

³อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการจัดการทั่วไป คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม 3

E-mail – address: sangkae@gmail.com 3

บทคัดย่อ

งานวิจัยเรื่อง “แนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม” มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อสำรวจจำนวนหอกระจายข่าวสาร ที่ยังมีการดำเนินงาน เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร เพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร และเพื่อหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ผลการวิจัยพบว่าหอกระจายข่าวสารในอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่ยังมีการดำเนินงานอยู่มีจำนวน 88 หอ คิดเป็นร้อยละ 55.7 ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร พบว่าผู้ดำเนินรายการหอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.8 แหล่งที่มาของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ส่วนใหญ่ได้มาจากอบต./เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 81.8 เนื้อหาในการนำเสนอผ่านหอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่เป็นการประกาศนัดหมาย/แจ้งประชุม คิดเป็นร้อยละ 83.0 ด้านการมีส่วนร่วมพบว่าส่วนใหญ่ผู้ฟังมีการรับฟังอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 70.1 ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานหอกระจาย

ข่าวสารพบว่า ภาพรวมความพึงพอใจด้านการรับฟัง ด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ด้านการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสาร และด้านประโยชน์ของการรับฟังอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ผลจากการหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้วยการจัดประชุมระดมสมอง (Brainstorming) สรุปได้ 2 ประเด็นหลักคือ การบริหารงานหอกระจายข่าวสาร และการจัดการกระจายเสียงหอกระจายข่าวสาร

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา หอกระจายข่าวสาร สื่อชุมชน

Abstract

The research topic “Guideline to Develop the Local Village Broadcasting Towers in Bang Len District, Nakhon Pathom Province” has four objectives as to investigate the numbers of local village broadcasting tower, to study the situation of the administration of local village broadcasting tower, to study the satisfaction of people to the administration of Local Village Broadcasting Tower, and to find the guideline of develop local village broadcasting tower

at Bang Len District, Nakhon Pathom Province. The research was done through quantitative and qualitative research method. The investigation found that there are 88 active local village broadcasting towers (55.70 percent) available from 158 towers in this district. The result found that the majority of the host of program are the village headmen at 64.80 percents. Source of the budget came from the village at 81.8 percents. Most of the news contents deal with the meeting appointment notices at 83 percents. The participation from listener, 70.1 percents listeners only listen to the news. The satisfaction of the people to the addressing of the station was found that the overall satisfaction of the hearing, content, addressing pattern and the benefit were at the high level. The satisfaction of the people to the participation to the addressing of the station was found at the moderate level. The result from the brainstorming meeting of the stakeholders found that the guideline to develop the local village broadcasting towers in Bang Len District, Nakhon Pathom Province were two main areas: broadcasting tower management and broadcasting programs management.

Keyword: Guideline to Develop, Local Village Broadcasting Towers, Community Communication

บทนำ

อำเภอบางเลน เป็นอำเภอหนึ่งใน 7 อำเภอของจังหวัดนครปฐม ซึ่งอยู่ห่างไกลจากพื้นที่ตั้งจังหวัดมากที่สุด โดยตั้งอยู่ที่ทิศตะวันออกเฉียงเหนือของจังหวัด แม้ปัจจุบันเทคโนโลยีด้านการสื่อสารจะแผ่ขยายไปยังพื้นที่ต่างๆ แต่ก็ยังไม่สามารถครอบคลุมพื้นที่ทั้งหมดที่ตั้งอยู่ในการบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล 15 แห่ง (172 หมู่บ้าน) เทศบาล 4 แห่ง (23 ชุมชน) การสื่อสารในชุมชนอย่าง “หอกระจายข่าวสาร” ปัจจุบันนิยมเรียกกันอย่างแพร่หลายว่า “เสียงตามสาย” จึงมีบทบาทในการส่งเสริมความรู้ ความเข้าใจ การประชาสัมพันธ์ ข้อมูลที่เป็นเรื่องราวภายในชุมชนและภายนอกชุมชน โดย

สามารถเจาะจงกลุ่มเป้าหมายและนับวันจะเพิ่มบทบาทในการเข้าถึงชุมชน โดยเฉพาะชุมชนชนบทมากยิ่งขึ้น หอกระจายข่าวเป็นเครื่องมือการสื่อสารชนิดหนึ่งซึ่งชี้ถึงความพยายามในการพึ่งตนเองของชุมชนเพื่อกระจายข่าวสารให้แพร่หลายเป็นที่รับรู้แก่สมาชิกในชุมชนได้อย่างทั่วถึงและรวดเร็วทันต่อเหตุการณ์ (พิไลพรรณ กาญจนลักษณ์, 2533: 46-48) หอกระจายข่าวซึ่งเป็นช่องทางแบบชุมชน (localized) ใช้เทคโนโลยีระดับต่ำ ต้นทุนต่ำ และในขณะที่สื่อทางเสียงนั้นเป็นสื่อที่มีอิทธิพลต่อชนบทในยุคก่อนหน้าโทรทัศน์ แต่ทว่าเนื่องจากเป้าหมายการใช้วิทยุในท้องถิ่นนั้นถูกเน้นหนักไปในด้านธุรกิจ จนเอามาใช้ประโยชน์เพื่อการพัฒนาสังคมไม่ได้ ด้วยเหตุนี้จึงเกิดหอกระจายข่าวสารและเสียงตามสายมาเติมช่องว่างทางหน้าที่ดังกล่าว (สุมน โมรากุล 2539)

หอกระจายข่าวสารคือ การสื่อสารชุมชนที่ทำให้ประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารที่จำเป็นแก่การดำรงชีวิต มีความรู้ ความเข้าใจถึงความจำเป็นในการพัฒนา จึงถือว่าการสื่อสารเป็นปัจจัยที่สำคัญปัจจัยหนึ่งในการพัฒนาสังคม หรือพัฒนาท้องถิ่น (เกศินี จุฑาวิจิตร, 2542: 65) จากการที่มีหมู่บ้านแทบทุกแห่งถ่ายทอดข่าวสารจากวิทยุกระจายเสียงผ่านหอกระจายข่าวสารเป็นประจำ ดังนั้นจึงไม่น่าแปลกใจที่พบว่าการสนทนาชุมชน มักได้ยินเสมอว่าหอกระจายข่าวสารไม่เห็นแตกต่างจากวิทยุกระจายเสียงหรือโทรทัศน์ เพราะเขาสามารถทราบข่าวจากวิทยุหรือโทรทัศน์ได้เช่นกัน ซึ่งต้องมีการพูดคุยชี้แจงให้เห็นถึงความแตกต่างที่ว่าแท้จริงแล้วคนในชุมชนสามารถกำหนดได้ว่าต้องการฟังเรื่องอะไร ต้องการฟังอะไร ต้องการฟังเวลาไหนจากหอกระจายข่าวสารได้ ในขณะที่เราไม่สามารถกำหนดลักษณะเหล่านี้ได้จากวิทยุและโทรทัศน์ นอกจากนี้ยังพบว่าการขาดความร่วมมือและร่วมทำงานหอกระจายข่าวสาร เป็นเหตุที่มาของปัญหาในการดำเนินงานต่างๆ เช่น ไม่ได้ได้รับความสนใจฟัง ชุมชนไม่เข้ามาช่วยเหลือเมื่ออุปกรณ์ชำรุด เมื่อรับฟังแล้วไม่มีปฏิกิริยาสะท้อนกลับ (ดวงพร คำคุณวัฒน์ และคณะ, 2545: 2-3)

อย่างไรก็ตาม Beltran ได้กล่าวไว้ว่า การสื่อสารเป็นสิ่งจำเป็นและเป็นเครื่องมืออันทรงอำนาจอย่างหนึ่งในการพัฒนาประเทศ แต่อำนาจดังกล่าวไม่ใช่อำนาจวิเศษ และไม่อาจก่อให้เกิดการพัฒนาได้โดยตัวของมันเอง (Beltran, 1978

:23) ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องดำเนินการศึกษาเพื่อหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร โดยเริ่มตั้งแต่การศึกษาความเหมาะสมของสถานที่ตั้งของหอกระจายข่าวสาร สภาพอุปกรณ์เครื่องขยายเสียง สถานที่ใช้ในการจัดทำรายการ การวิเคราะห์และหลักการคัดเลือกข่าว แหล่งที่มาของข่าวสาร การจัดผังรายการข่าว งบประมาณในการดำเนินงาน ช่วงเวลาที่เปิดกระจายเสียง การจัดเสนอเนื้อหารายการ วิธีการเสนอ/รูปแบบรายการ การซ่อมบำรุงหอกระจายข่าวสาร และระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนทั้งนี้เพื่อให้การใช้งานของหอกระจายข่าวสารเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยตรงแล้ว ยังเกิดประโยชน์ต่อชุมชน ในด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต และเป็นเครื่องมือในการช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจจำนวนหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมที่ยังมีการดำเนินงาน
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
3. เพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม
4. เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

หอกระจายข่าวและเสียงตามสาย (กาญจนา แก้วเทพ และคณะ, 2543:44-45) หอกระจายข่าวเป็นสื่อท้องถิ่นขนาดเล็กระดับหมู่บ้าน ประเภทสื่อกระจายเสียง ในทางเทคนิคหอกระจายข่าวสารจะประกอบด้วยลำโพงกระจายเสียง เครื่องกระจายเสียงที่อาจจะตั้งอยู่ที่บ้านกำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน เครื่องเล่นเทป วิทยุ ไมโครโฟน และอุปกรณ์อื่นๆ ที่ใช้ประกอบการกระจายเสียงเพื่อให้คนในชุมชนหมู่บ้านทั้งหมดได้รับฟัง

“เสียงตามสาย” เป็นสื่อเฉพาะกิจประเภทการกระจายเสียงในระดับชุมชนอีกประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับหอกระจายข่าว หลักการทำงานของเสียงตามสายก็เหมือนกับหอกระจาย

ข่าว หรืออาจจะดัดแปลงมาจากหอกระจายข่าว คือมีศูนย์กลางที่มีเครื่องกระจายเสียงอยู่ที่หนึ่ง จากนั้นก็มีการต่อลำโพงเป็นเครือข่ายไปทั่วอาณาบริเวณชุมชน สำหรับระบบการกระจายข่าวสารก็ดำเนินการเช่นเดียวกับหอกระจายข่าวทุกประการ

จากการศึกษางานวิจัยที่สำรวจปัญหาการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารของ (ดวงพร คำบุญวัฒน์ และคณะ, 2544: 140-141) พบว่า

1. ผู้มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดการกระจายเสียงที่มีทั้งที่เป็นคณะกรรมการและบุคคลเดิยวมักเป็นคณะกรรมการประจำหมู่บ้านและผู้ใหญ่บ้าน บุคคลเหล่านี้ต้องดูแลทั้งการบริหารงานหอกระจายข่าวสารและการจัดการกระจายเสียง ในขณะที่มีภารกิจอื่นที่ต้องรับผิดชอบทั้งการทำมาหากินและงานส่วนรวมอื่นของชุมชน จึงไม่สามารถจัดสรรเวลาในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารอย่างเต็มที่

2. สถานที่ตั้งเครื่องมืออุปกรณ์ในการกระจายเสียงมักอยู่ที่บ้านผู้ใหญ่บ้าน การที่เครื่องมือเหล่านี้ตั้งอยู่ที่บ้านใครคนใดคนหนึ่ง อาจก่อให้เกิดปัญหาการผูกขาดการใช้และการจัดการ รวมถึงไม่มีใครกล้าเข้าไปใช้หรือใช้อย่างสะดวก ทำให้ความรู้สึกมีส่วนร่วมในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารของชาวบ้านส่วนใหญ่ไม่เกิดขึ้น

3. ประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ตั้งแต่ในขั้นตอนของการก่อตั้งหรือการได้มา การร่วมคิดถึงเป้าหมายของการใช้หอกระจายข่าวสาร การบริหารหอกระจายข่าวสาร ตลอดจนการผลิตและการเผยแพร่กระจายเสียง ประชาชนส่วนใหญ่ตกอยู่ในฐานะของผู้รับฟังเท่านั้น

4. ประชาชนส่วนใหญ่ไม่เห็นถึงคุณค่าของหอกระจายข่าวสาร ไม่มีความรู้สึกเป็นเจ้าของ จึงไม่มีการสนับสนุนให้มีการใช้หอกระจายข่าวสารอย่างจริงจัง

อย่างไรก็ตามการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารต้องเกี่ยวข้องกับปัจจัยต่างๆ หลายประการทั้งทางด้านเทคนิค วิชาช่าง และการบริหารจัดการ นอกจากนี้การดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารควรพัฒนาเพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ทั้งทางด้านเทคโนโลยี การจัดการกระจายเสียง และด้านการบริหารจัดการ ซึ่งจะทำให้การจัดตั้งมีความคุ้มค่า เกิดประโยชน์ต่อชุมชนอย่างแท้จริง

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative research) ร่วมกับการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีขั้นตอนในการวิจัยดังนี้

1. สำรวจจำนวนหอกระจายข่าวสารที่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล 15 แห่งใน 172 หมู่บ้าน และเทศบาล 4 แห่งใน 23 ชุมชน อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมที่ยังมีการดำเนินงานอยู่

2. คณะผู้วิจัยนำผลการวิจัยของข้อที่ 1 ที่สำรวจจำนวนหอกระจายข่าวสารในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมที่ยังมีการดำเนินงานอยู่มาใช้โดยมีประชากรคือผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสารในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวน 88 ราย โดยใช้แบบสอบถามเพื่อสอบถามสภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร วิธีการบริหารจัดการ วิธีการจัดการกระจายเสียง การสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ การมีส่วนร่วมของชุมชน ปัญหาและอุปสรรคของผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสารรวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสาร

3. สำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ประชากรคือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม จำนวนทั้งสิ้น 62,277 คน กลุ่มตัวอย่างคือประชาชนที่อยู่ในพื้นที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมที่รับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าวสารที่ยังมีการดำเนินงานอยู่ โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งชั้นภูมิ (stratified random sampling) (Gall et al, 1996: 227) ตามพื้นที่ที่ประชากรอาศัยอยู่ ร่วมกับวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) ได้จำนวน 397 คน ใช้แบบสอบถามเพื่อสำรวจความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารใน ด้านการรับฟัง ด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ด้านการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสาร ด้านการมีส่วนร่วม ด้านประโยชน์ของการรับฟังรวมทั้งข้อเสนอแนะในการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร

4. ผลการวิจัยจากข้อ 2 และ 3 นำมาซึ่งการหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

ประชากรคือ กลุ่มผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการกระจายข่าวสาร หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

กลุ่มตัวอย่างคือ ตัวแทนผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ตัวแทนผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานการกระจายข่าวสาร ตัวแทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารจำนวน 24 คน ประกอบด้วยผู้ดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร 8 คน ผู้ฟังที่มีส่วนร่วมในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารจำนวน 8 คน เจ้าหน้าที่จาก อบต./เทศบาล 8 คน โดยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) (สิน พันธุ์พินิจ, 2547:129) ตามเกณฑ์ผลการดำเนินงาน การจัดการกระจายเสียง และการมีส่วนร่วมที่ได้กำหนดขึ้น ใช้การจัดประชุมระดมสมอง (Brainstorming) โดยให้ผู้เข้าร่วมประชุม ร่วมกันศึกษาและวิเคราะห์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยที่ได้นำมาซึ่งการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ในแต่ละข้อได้ดังนี้

1. ผลการศึกษาจำนวนหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ที่ยังมีการดำเนินงานอยู่ จากจำนวนหอกระจายข่าวสารที่จัดตั้งขึ้นในพื้นที่การบริหารขององค์การบริหารส่วนตำบล 15 แห่ง (172 หมู่บ้าน) เทศบาล 4 แห่ง (23 ชุมชน) ทั้งสิ้น 158 หอ พบว่าหอกระจายข่าวสารที่ยังมีการดำเนินงานในอำเภอบางเลนมีจำนวน 88 หอ คิดเป็นร้อยละ 55.7

2. ผลการศึกษาสภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมจำนวน 88 หอพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชายคิดเป็นร้อยละ 84.1 ด้านอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.3 ด้านการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 43.2 ด้านอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 62.5 ด้านรายได้ส่วนใหญ่มีรายได้ระหว่าง 5,001 – 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 43.4 หอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่เปิดดำเนินงานมาเป็นระยะเวลา 1 – 5 ปี คิดเป็นร้อยละ 31.8 รองลงมาเป็นเวลา 6 – 10 ปี คิดเป็นร้อยละ 23.9 และสามารถ

สรุปข้อมูลสภาพการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารเป็น 4 ด้าน ดังนี้

ด้านผู้รับผิดชอบหอกระจายข่าวสาร

พบว่าผู้ดำเนินรายการหอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่เป็นกำนัน/ผู้ใหญ่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 64.8 รองลงมาเป็นผู้นำชุมชน คิดเป็นร้อยละ 31.8 ไม่ผ่านการอบรมการเป็นผู้ประกาศข่าว คิดเป็นร้อยละ 75.0 ดำเนินการโดยคณะกรรมการดำเนินงาน คิดเป็นร้อยละ 47.7 และไม่มีการส่งคนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมความรู้ คิดเป็นร้อยละ 59.1

ด้านการบริหารหอกระจายข่าวสาร

พบว่าส่วนใหญ่มีการประชุมวางแผนการทำงานและแบ่งงานกันเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.0 มีการประสานขอความร่วมมือสนับสนุนกับแหล่งข้อมูลทั้งที่เป็นหน่วยงานรัฐในท้องถิ่นหรือผู้นำชุมชน รวมทั้งอาสาสมัครและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 50.0 แหล่งที่มาของงบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ส่วนใหญ่ได้มาจากอบต./เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 81.8 สถานที่ตั้งหอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่เป็นบ้านผู้ใหญ่บ้าน/กำนัน คิดเป็นร้อยละ 51.1 สถานที่ตั้งปัจจุบันอยู่ในสภาพใช้งานได้ดี คิดเป็นร้อยละ 58.0 แต่สภาพปัจจุบันของอุปกรณ์เครื่องมือในการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารต้องปรับปรุง คิดเป็นร้อยละ 53.4 ส่วนใหญ่มีการบำรุงรักษาอุปกรณ์ในการทำงานเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 58.0 กรณีที่ต้องซ่อมแซมอุปกรณ์เครื่องมือในการดำเนินงานของ หอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่จะส่งซ่อม คิดเป็นร้อยละ 72.7

ด้านการจัดการกระจายเสียง

พบว่าความถี่ในการประกาศโดยเฉลี่ยต่อสัปดาห์ส่วนใหญ่ประกาศ 1 ครั้ง และ 2 ครั้งต่อสัปดาห์ เท่ากัน คิดเป็นร้อยละ 28.4 รูปแบบในการกระจายเสียงส่วนใหญ่ใช้วิธีประกาศสด คิดเป็น ร้อยละ 89.8 ภาษาที่ใช้ในการประกาศข่าวสารเป็นภาษากลาง คิดเป็นร้อยละ 56.8 ส่วนใหญ่ไม่มีการจัดผังรายการหอกระจายข่าวสาร คิดเป็นร้อยละ 70.5 เนื้อหาในการนำเสนอผ่านหอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่เป็นการประกาศนัดหมาย/แจ้งประชุม คิดเป็นร้อยละ 83.0 รองลงมา

เป็นกิจกรรมโครงการต่างๆ ของ อบต./เทศบาล คิดเป็นร้อยละ 78.4 ช่วงเวลาส่วนใหญ่ในการกระจายเสียงคือช่วงเวลา 06.31 – 07.30 น. คิดเป็นร้อยละ 45.5

ด้านผู้รับฟังหอกระจายข่าวสารและการมีส่วนร่วม

พบว่าส่วนใหญ่ผู้ฟังมีการรับฟังอย่างเดียว คิดเป็นร้อยละ 70.1 และมีการเปิดโอกาสให้ชาวบ้าน/ผู้ฟัง แสดงความคิดเห็นในการพัฒนาการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารเป็นบางครั้ง คิดเป็นร้อยละ 45.5

3. ผลการศึกษาความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 51.6 ด้านอายุส่วนใหญ่อยู่ระหว่าง 41 – 50 ปี คิดเป็นร้อยละ 27.5 ด้านการศึกษาส่วนใหญ่อยู่ในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 46.9 ด้านอาชีพส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกร คิดเป็นร้อยละ 34.8

การวิเคราะห์พฤติกรรมในการรับฟังหอกระจายข่าวสารส่วนใหญ่ รับฟังหอกระจายข่าวสารในช่วงเช้าคิดเป็นร้อยละ 81.7 ชอบฟังการแจ้งความเคลื่อนไหวในชุมชนคิดเป็นร้อยละ 39.9 รองลงมาชอบฟังกิจกรรมโครงการต่าง ๆ ของ อบต./เทศบาลคิดเป็นร้อยละ 36.6 ส่วนใหญ่ฟังหอกระจายข่าวสารเป็นประจำคิดเป็นร้อยละ 58.2 ส่วนใหญ่รับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าวสารที่บ้าน คิดเป็นร้อยละ 87.5 เมื่อรับฟังข่าวสารจากหอกระจายข่าวสารแล้วส่วนใหญ่นำไปเป็นหัวข้อในการสนทนาต่อ คิดเป็นร้อยละ 58.0 และนำไปใช้ในชีวิตประจำวัน/เข้าร่วมกิจกรรม คิดเป็นร้อยละ 55.7

ความพึงพอใจของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารพบว่าภาพรวมความพึงพอใจด้านการรับฟัง ด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ด้านการดำเนินงานของหอกระจายข่าวสารและด้านประโยชน์ของการรับฟังอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

4. ผลจากการหาแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในเขตอำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ด้วยการจัดประชุมระดมสมอง (Brainstorming) สรุปได้ 2 ประเด็นหลักคือการบริหารงานหอกระจายข่าวสาร และการจัดการกระจายเสียงหอกระจายข่าวสาร

1. การบริหารงานหอกระจายข่าวสารพบแนวทางการ

พัฒนา ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน ด้านกิจกรรมเสริม ดังนี้

1.1 ด้านงบประมาณ ควรผลักดันให้งบประมาณการบริหารงานหอกระจายข่าวสารเข้าไปอยู่ในแผนจังหวัด แผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดหาทุนในการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร ผลักดันการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการสนับสนุนงบประมาณ การสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1.2 ด้านบุคลากร ควรดำเนินงานในรูปแบบคณะกรรมการเพื่อให้มีคณะทำงานที่หลากหลายสามารถเป็นตัวแทนในการดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ และเพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ควรได้บุคคลที่มีจิตอาสา มีความรับผิดชอบสูง

1.3 ด้านอุปกรณ์ที่ใช้ในการดำเนินงาน ควรมีจุดศูนย์กลางในการซ่อมบำรุง ร้านประจำ หรือมีช่างในกลุ่มของหอกระจายข่าวสารซ่อมอุปกรณ์ ควรมีการตรวจสอบและเช็คสภาพของอุปกรณ์กระจายเสียงอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง จุดกระจายข่าวสารควรตั้งอยู่ในที่สาธารณะ (ศาลาประชาคม) การสร้างหอกระจายข่าวสารให้เป็นศูนย์รวมของชุมชนในการกระจายข่าวสาร โดยมีการให้บุคคลในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมหรือเข้ามาใช้หอกระจายข่าวสาร ควรดำเนินการจัดซื้ออุปกรณ์การกระจายเสียงที่มีเทคโนโลยีในระดับสูงเพื่อคุณภาพเสียง ควรอบรมพัฒนาให้ความรู้ในเรื่องการติดตั้งและการซ่อมบำรุง

1.4 ด้านกิจกรรมเสริม ควรจัดตั้งชมรมผู้รับผิดชอบการดำเนินงานหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม การจัดโครงการ/กิจกรรม/นิทรรศการของหอกระจายข่าวสาร หรือเชื่อมโยงกับกิจกรรมของหมู่บ้าน งานประเพณีวันสำคัญต่างๆ ทางศาสนา เพื่อทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ต้องมีการประเมินความพึงพอใจของผู้ฟัง และนำมาวางแผนการดำเนินงานหอกระจายข่าวสารให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ ให้สอดคล้องกับความต้องการของประชาชน ต้องนำเรื่องหอกระจายข่าวสาร(เสียงตามสาย)เข้าประชุมในระดับชุมชน องค์การบริหารส่วนตำบล /เทศบาลทุกครั้ง รวมถึงการแลกเปลี่ยนข่าวสารระหว่างกันในพื้นที่ (พันธมิตรข่าวสาร) ควรมีการปิดประกาศข่าวสารให้ประชาชนได้ทราบประกอบด้วย

2. การจัดการกระจายเสียงหอกระจายข่าวสารพบแนวทางการพัฒนา ด้านผู้จัดการกระจายเสียง ด้านเนื้อหาสาร ด้านรูปแบบการจัดรายการ ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ดังนี้

2.1 ด้านผู้จัดการกระจายเสียง ควรมีการอบรมพัฒนาความรู้ มีแผนผังปฏิบัติรายการ สรุปรายงานการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารประจำเดือน จัดเวทีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้จัดการกระจายเสียงเพื่อสำรวจวิเคราะห์ปัญหาความต้องการของชุมชน ควรมีการเตรียมตัวก่อนการพูด โดยศึกษาเรื่องราว หรือข่าวสารที่จะพูดให้เข้าใจ มีการจัดระบบเวลาในการกระจายเสียงเพื่อป้องกันปัญหาเสียงแทรกกันของหอกระจายข่าวสารแต่ละหมู่บ้าน ควรเชิญผู้บริหารมาดำเนินรายการหอกระจายข่าวสารในบางครั้ง เปิดโอกาสให้หน่วยงานต่างๆ ในชุมชนเข้าร่วมจัดการกระจายเสียง และควรมีการประกาศเกียรติคุณแก่ผู้ที่มีส่วนร่วมดำเนินรายการหอกระจายข่าวสาร

2.2 ด้านเนื้อหาสาร ควรเสนอข่าวให้เป็นกลาง เนื้อหาข่าวสารต้องถูกต้องและทันสมัย เป็นข่าวสารที่เป็นประโยชน์และสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน เรียบเรียงเนื้อหาจัดลำดับความสำคัญของเนื้อหา ควรขอความร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ด้านข้อมูล ข่าวแจก และ ซิติความรู้อุทิศทุกประเภท เนื้อหาควรมีความหลากหลายให้ครอบคลุมทุกเพศทุกวัย มีหลักฐานในการนำเสนอเนื้อหาสามารถบอกแหล่งที่มาของข้อมูลได้ ควรมีเทคนิคในการนำเสนอ การสอดแทรกอารมณ์ขัน/บันเทิง

2.3 ด้านรูปแบบการจัดรายการ ควรมีรูปแบบการจัดรายการที่หลากหลายสลับสับเปลี่ยนกันไปเพื่อไม่ให้เกิดความจำเจกับผู้ฟัง ควรร่วมมือกันผลิตรายการในรูปแบบต่างๆ เช่น ข่าวบริการประชาชน ธรรมบรรยาย การประกาศข้อความสั้นๆ การบรรยาย การสัมภาษณ์ รายการสนทนา เป็นต้น

2.4 ด้านการมีส่วนร่วมของผู้ฟัง ควรนำเรื่องหอกระจายข่าวสารเข้าไปพูดคุยในเวทีประชาคมหรือการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน ควรเปิดโอกาสให้ผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนตั้งแต่เริ่มโครงสร้าง จนกระทั่งถึงการจัดการกระจายเสียง สร้างทีมการจัดการกระจายเสียงชุมชนให้หลากหลายเพื่อเพิ่มศักยภาพและความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

สรุป

การศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐมพบว่าหอกระจายข่าวสารสามารถมีบทบาทสำคัญต่อการเป็นเครื่องมือสื่อสารเพื่อการพัฒนาของชาวบ้าน เป็นสื่อชุมชนตามแนวคิดสื่อของชุมชน โดยชุมชน เพื่อชุมชน ได้จากการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างให้เกิดการรวมตัวเป็นเครือข่าย(พันธมิตรข่าวสาร) สร้างเอกลักษณ์ที่โดดเด่น มีการรวมตัวของแกนนำและชุมชนที่ชัดเจน และมีความสัมพันธ์อันดี และสามารถนำไปปรับใช้เป็นแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในชุมชนอื่นได้ต่อไป

ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสาร อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม เสนอแนวทางในการพัฒนาหอกระจายข่าวสารไว้ 2 แนวทางหลักคือ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ผลักดันให้เกิดนโยบายการพัฒนาหอกระจายข่าวสารในแผนของระดับประเทศ แผน จังหวัด แผนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การจัดการบริหารงบประมาณและเรื่องการพัฒนาบุคลากรที่จะเชื่อมโยงเรื่องของงบประมาณด้านการพัฒนาได้อย่างรวดเร็ว

2) มีนโยบายและแผนกลยุทธ์รวมถึงแนวปฏิบัติการพัฒนาหอกระจายข่าวสารด้านการบริหารจัดการและการจัดการกระจายเสียง ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) มีนโยบายส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชน ผลักดันในเรื่องของหอกระจายข่าวสารเข้าไปอยู่ในวาระการประชุมประจำเดือนของหมู่บ้าน

4) มีหน่วยงานที่ทำหน้าที่ให้การสนับสนุนหอกระจายข่าวสารอย่างชัดเจน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1) มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐมในฐานะมหาวิทยาลัยของท้องถิ่นควรให้การสนับสนุน โดยจัดอบรมให้ความรู้ด้านการบริหารจัดการ และการจัดการกระจายเสียงหอกระจายข่าวสาร รวมถึงเรื่อง “การสนับสนุนเนื้อหาข่าวสาร” ในเขตอำเภอบางเลน และพื้นที่อื่นๆ

2) การทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายจัดตั้ง “ชมรมหอกระจายข่าวสาร” เพื่อเป็นศูนย์กลางการกระจายข้อมูลข่าวสาร

สนับสนุนในภารกิจต่างๆ การอบรมพัฒนา การซ่อมบำรุง การพัฒนาเทคนิคการกระจายเสียงอย่างเป็นรูปธรรม

3) ชุมชนควรมีการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานหอกระจายข่าวสาร เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงาน อาทิ เช่น โล่รางวัล เกียรติบัตร หรือการแสดงความคิดเห็น การให้เกียรติ และการยอมรับในความเสียสละที่บุคคลเหล่านี้ทำประโยชน์ให้แก่ชุมชน

4) นำแนวทางการพัฒนาหอกระจายข่าวสารด้านการบริหารจัดการและการจัดการกระจายเสียงไปปรับใช้ในพื้นที่ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนเพื่อตอบสนองความต้องการของชุมชน

เอกสารอ้างอิง

- [1] กาญจนา แก้วเทพ และคณะ.2543.สื่อเพื่อชุมชน การประเมินความรู้.กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- [2] เกศินี จุฑาวิจิตร.2548. การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม.
- [3] ดวงพร คำณูวัฒน์. 2545. การพัฒนาหอกระจายข่าวสารเพื่อสนองตอบความต้องการของชุมชน. สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
- [4] พิไลพรรณ กาญจนลักษณ์.2533.ประสิทธิผลของเสียงตามสายที่มีต่อการรับฟังและการรับรู้ข่าวสารทางด้านสาธารณสุข : ศึกษาเฉพาะกรณีของ ประชากรในหมู่บ้านตำบลหัวตะพาน อ.เมืองฯ จ.เพชรบุรี.
- [5] สีน พันธุ์พินิจ.2547.เทคนิคการวิจัยทางสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: วิจัยพัฒนา
- [6] สุมน โมรากุล.2538. การศึกษาแนวทางการปรับปรุงหอกระจายข่าวของชุมชน วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [7] Betran L.R. 1967 .**Rural Development and Social Communication** : Relationship and Strategies, Communication Strategies for Rural Development, Crawford. R. and B.Ward, New York pp.
- [8] Gall, Meredith D. et al. 1996.**Educational Research: An Introduction. 6th ed.** New York:Longman Publishes.